

**Πρώτηση νέων μορφών απασχόλησης για τα ΑμεΑ. Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο του Τομέα Παιδαγωγικής του ΦΠΨ (ΜΑΤ 23/01/2004)**

Σύμφωνα με τις διάφορες προσεγγίσεις η εργασία παρέχει στον άνθρωπο μεταξύ των άλλων: α) ευκαιρίες να καλλιεργήσει και να αναπτύξει τις ικανότητές του, οι οποίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη και μορφοποίηση της προσωπικότητάς του, και β) δυνατότητες σύναψης ουσιαστικών σχέσεων με τα άλλα μέλη του κοινωνικού συνόλου. Μέσω τής εργασίας πραγματοποιούνται οι ουσιαστικές κοινωνικές σχέσεις τού ανθρώπου, δεδομένου ότι επιτρέπουν την ενσωμάτωσή του στην κοινωνία, στο μέτρο που τα αγαθά που παράγει δεν χρησιμοποιούνται αποκλειστικά και μόνο από τον ίδιο αλλά και από την κοινωνία. Επομένως, δεν είναι δυνατόν να υπάρξει ανθρώπινη κοινωνία χωρίς εργασία.

Η απασχόληση αποτελεί μείζονος σημασίας ζήτημα για τον σύγχρονο άνθρωπο, αφού εκλαμβάνεται ως σημαντική υποχρέωση του πολίτη και θεωρείται αποτελεσματικός τρόπος προσωπικής ανέλιξης. Ο καίριος ρόλος που αποδίδεται στην απασχόληση, που φαίνεται να αποτελεί δείκτη κοινωνικής θέσης και αξίας, διαπιστώνεται στην καθημερινή ερώτηση «τι δουλειά κάνεις;» Έτσι οι μη έχοντες απασχόληση στιγματίζονται, κατά κάποιο τρόπο, ως λιγότερο αξιόλογα μέλη της κοινωνίας.

Ο αποκλεισμός από την κατάλληλη και ικανοποιητική απασχόληση και από την παραγωγική διαδικασία αποτελεί μια πτυχή τού ευρύτερου αποκλεισμού από το καθημερινό κοινωνικό γίνεσθαι και οδηγεί σε εξάρτηση οικονομική και όχι σπάνια σε περιθωριοποίηση. Η οικονομική εξάρτηση επιφέρει στη συνέχεια και την πολιτική, ιδεολογική, πολιτιστική και συναισθηματική εξάρτηση.

Χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας

Στρεφόμενοι λοιπόν προς την πλευρά τής προετοιμασίας των μελών της κοινωνίας διαπιστώνουμε ότι η οικονομική ανάπτυξη, ο ανταγωνισμός και η ένταξη στην αγορά εργασίας αποτελούν τους κυρίαρχους στόχους τής μόρφωσης με παράλληλη υποβάθμιση της κοινωνικής και ανθρωπιστικής διάστασής της. Έτσι, παραμένει διαρκές το αίτημα να δημιουργήσουμε τις απαραίτητες προϋποθέσεις, ώστε : α) Η παιδεία αφενός μεν να «συγκροτεί επαγγελματίες άρτια προετοιμασμένους για μια θέση στο παγκόσμιο και ευρωπαϊκό περιβάλλον και να προωθεί χωρίς προκαταλήψεις κάθε άξιο άνθρωπο», αφετέρου δε να στηρίζεται «σ' ένα πλέγμα αξιών και κανόνων, όπως είναι [...] η υγιής άμιλλα». β) Ο Έλληνας νέος «να αποκτά εκείνη τη γνώση, που θα του είναι απαραίτητη για να μπορέσει να συναγωνιστεί, να επιβιώσει μέσα στον ανταγωνισμό, που διαμορφώνει το νέο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον παγκοσμίως». γ) Η εκπαιδευτική πολιτική να μην «υποτάσσεται στην οποιαδήποτε τεχνολογία», αλλά «να υποτάσσει την τεχνολογία σε όφελος της κοινωνίας, σε όφελος της εκπαίδευσης, σε όφελος της σημερινής γενιάς, αλλά και των μελλοντικών γενιών».

Με αυτή την προοπτική θα μπορούσαν και «οι καταγόμενοι από τον σχίνο και τον άγριον πριόλιθον, οι φτωχοί, να εύρουν τον δρόμο της μεγάλης ευδοκίμησης». Αυτές οι προϋποθέσεις δεν αποτελούν προσωπικές απόψεις αλλά δηλώσεις μελών του Ελληνικού Κοινοβουλίου το 1997 κατά την περί Ενιαίου Λυκείου συζήτηση.

Έτσι, ενώ θεωρητικά με τέτοια πολιτική δεν αποκλείεται η ευδοκίμηση και των οικονομικά ή για άλλους λόγους αδυνάτων, η έλλειψη ισότητας ευκαιριών σε όλους τους τομείς και τα επίπεδα έχει επιπτώσεις, όπως είναι φυσικό, στις λιγότερο ευνοημένες κοινωνικές ομάδες. Προοδευτικά βέβαια η ανισότητα φαίνεται να περιορίζεται αφενός με την αύξηση του αριθμού των εισακτέων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και αφετέρου με τη λειτουργία προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης. Όμως, η αύξηση του αριθμού των εισακτέων και η γενίκευση της πρόσθετης εκπαιδευτικής βοήθειας (εσωσχολικής ή εξωσχολικής) δεν καταργούν τον ανταγωνισμό, αλλά αντιθέτως τον μεταθέτουν σε υψηλότερα επίπεδα και παράλληλα τον προϋποθέτουν ακόμη και μεταξύ προσώπων με κοινές ιδιαιτερότητες.

Διότι στον τομέα της απασχόλησης, η οποία αποτελεί έναν βασικό στόχο της εκπαίδευσης, η ελεύθερη αγορά εργασίας λειτουργεί κρίνοντας εκ του αποτελέσματος του προσφερόμενου έργου, δηλαδή της παραγωγικότητας ενός ατόμου, και όχι βάσει των προθέσεων, των διαθέσεων, των προσδοκιών και των δικαιωμάτων τού κάθε ατόμου και, εν πάση περιπτώσει, όχι μόνο βάσει των τίτλων σπουδών.

Κατ' αυτόν τον τρόπο οδηγούμεθα σ' ένα σύστημα εντατικοποίησης των σπουδών και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και μάθησης. Επομένως, η προετοιμασία για την απασχόληση θα πρέπει πλέον να έχει διπλό προσανατολισμό: πρώτον, να ανταποκρίνεται στις δυνατότητες και απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και δεύτερον, να καλύπτει τις εκάστοτε απαιτήσεις με όσο το δυνατόν μικρότερες μεταβολές ως προς τη διάρκεια ισχύος των προσόντων που διαθέτει ο εργαζόμενος, αφού **η δια βίου μάθηση** αποτελεί νέο **επιπρόσθετο πρόβλημα**.

Στρεφόμενοι τώρα προς την άλλη πλευρά, έχουμε ενώπιον μας τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ενώ δεν πρέπει να παραβλέπουμε και τα δικαιώματα των εργοδοτών, όχι μόνο σε ό,τι αφορά στην παραγωγικότητα του προσωπικού, αλλά και στην πρόσβαση σε πληροφορίες υψηλής ποιότητας, οι οποίες θα πρέπει να εμπλουτίζονται συνεχώς με τα νέα στοιχεία. Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να καλύπτουν μια ευρεία ποικιλία θεμάτων, που συντίθεται από τις ανάγκες και το δυναμικό των υποψηφίων προς εργασία και τις ακολουθούμενες πρακτικές των υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στον χώρο της απασχόλησης, τις δυνατότητες προετοιμασίας για την εργασία και την απασχόληση, τις εναλλακτικές διευθετήσεις, τα ειδικά συστήματα, κ.λπ. Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εισοδηματική πολιτική της επιχείρησης αποκλείει ή απορρίπτει τους εργαζόμενους που κρίνονται ως λιγότερο παραγωγικοί.

### 1.1.1 Προϋποθέσεις ένταξης στην αγορά εργασίας

Με τα δεδομένα αυτά και έχοντας υπόψη την ευρωπαϊκή εμπειρία σχετικά με την απασχόληση θα μπορούσαμε, διατυπώνοντας συνοπτικά έναν οδηγό ορθής πρακτικής, να πούμε ότι βασικές προϋποθέσεις επαγγελματικής ένταξης αποτελούν οι εξής ενέργειες :

Από την πλευρά του κράτους: (i) η ύπαρξη πολιτικής για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

(ii) ο μακροπρόθεσμος προγραμματισμός τής κατάρτισης και της απασχόλησης,

(iii) η ύπαρξη στρατηγικής και υποδομής για την επαρκή ενημέρωση ως προς τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και (iv) η οργάνωση του Σ.Ε.Π.

Από την πλευρά της εργασίας:

(i) η προδιάθεση και ετοιμότητα της αγοράς εργασίας εν όψει και της ταχείας αλλαγής προσανατολισμού τής οικονομίας,

(vi) Οι υπηρεσίες που πραγματοποιούν ενέργειες ανταλλαγής πληροφοριών περιλαμβάνουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Και λαμβανομένου υπόψη ότι η διαδικασία θα πρέπει να διαχέεται σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι απαραίτητη η μετάφραση των πληροφοριών στις διάφορες γλώσσες.

### 1.2. Εναλλακτικές μορφές επαγγελματικής απασχόλησης

Έχοντας λοιπόν υπόψη τα προβλήματα και τις αδυναμίες και των δύο πλευρών γεννάται το ερώτημα κατά πόσον το ζήτημα αυτό θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί και με νέες προσεγγίσεις, καθώς και έμμεσες ενέργειες που συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου της απασχόλησης κάτω από νέες προϋποθέσεις, δηλαδή τίθεται θέμα για εναλλακτικές μορφές ή νέες μορφές απασχόλησης.

Έχω βέβαια κατά νουν εναλλακτικές μορφές ή νέες μορφές απασχόλησης για τα ΑΜΑ και ως εκ τούτου κατάλληλες για όλο τον πληθυσμό, όπως πιστεύω. Θα μπορούσα να αναφέρω μερικές απ' αυτές, όμως βρίσκομαι σ' αυτή τη θέση για να χαιρετήσω και όχι να κάνω εισήγηση. Απλώς αναφέρω ενδεικτικά τη διεύρυνση της ενίσχυσης **της ατομικής και της εταιρικής απασχόλησης**, επισημαίνοντας την αυξανόμενη τάση για ίδρυση «κοινωνικών εταιρειών» ποικίλης μορφής, την **τηλεργασία** (παραγωγή και διάθεση ενός προϊόντος ή παροχή υπηρεσιών μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή ή τηλεφώνου), **τις συμπράξεις οργανισμών ή φορέων**.

Με αυτά τα δεδομένα θεμελιώνεται και αναδεικνύεται ο ιδιαίτερα σημαντικός ρόλος των σύγχρονων προσεγγίσεων της εργασίας με νέες ή εναλλακτικές μορφές επαγγελματικής απασχόλησης και, κατά συνέπεια, η αναγκαιότητα και χρησιμότητα του παρόντος συνεδρίου. Δεν έχω, λοιπόν, παρά να συγχαρώ το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, το Εργαστήριο Πειραματικής Παιδαγωγικής, και το Κέντρο Σχολικού και Επαγγελματικού του Τμήματος ΦΠΨ του Πανεπιστημίου Αθηνών δηλαδή τους συναδέλφους τον κ. Κασσωτάκη και την κ. Νόβα, καθώς και όλους όσοι συνέβαλαν στην οργάνωση του συνεδρίου αυτού,

και να ευχηθώ το ευ παρόσητε στους εκ της αλλοδαπής προερχομένους συνέδρους και καλή επιτυχία στις εργασίες του Συνεδρίου.

Καθηγητής Λαυρέντιος Γ. Δελλασούδας  
Πρόεδρος του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας